

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ

**ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ПРАВ ТА
ПРОФСПІЛКОВОГО РУХУ В УКРАЇНІ**

Матеріали
VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Харків, 28 травня 2020 року)

За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора
К. Ю. Мельника

Харків – 2020

УДК 349.2; 349.3
ББК 67.405(4Укр)
П 78

Друкується за рішенням оргкомітету відповідно до доручення Харківського національного університету внутрішніх справ від 25.02.2020 № 34.

П 78   Проблеми розвитку соціально-трудоових прав та профспілкового руху в Україні : матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 28 травня 2020 р.) / за заг. ред. К. Ю. Мельника. – Х. : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. – 388 с.

Збірник містить тези доповідей, які присвячені проблемам розвитку трудових прав та права на соціальне забезпечення населення України, а також проблемам функціонування професійних спілок в Україні. Для науковців, представників професійних спілок, організацій роботодавців та державних органів.

УДК 349.2; 349.3
ББК 67.405(4Укр)

Тези доповідей друкуються мовою оригіналу.
Відповідальність за точність поданих фактів, цитат і прізвищ несуть автори та їх керівники.

© Харківський національний університет
внутрішніх справ, 2020

Проблеми розвитку соціально-трудо­вих прав та профспілкового руху в Україні

жним чином. Проте слід визнати й те, що робота цих органів не буде ефективною до тих пір, поки кожний працівник та кожна людина не усвідомить свою роль у діяльності цих органів влади. Саме тому в означеному сенсі варто окрему увагу звернути на людський менталітет, розвиток інституту справедливості при виконанні своїх службових обов'язків, принципу відповідальності, розвитку інституту відповідальності перед суспільством та державою. Тобто ми маємо на увазі вирішення комплексу таких проблем: 1) ідеологічних та світоглядних правових проблем (зокрема, підняття на публічній службі належного рівня умов гідної праці службовців, адже належне ставлення до працівника обумовлює те, що він стає більш мотивованим до виконання трудових завдань без порушення трудової дисципліни); 2) ідеологічних проблемних питань, які не є власне юридичними за своєю природою (інформаційна та роз'яснювальна робота серед професійних публічних службовців, метою якої має стати недопущення вчинення протиправних дій, а також усвідомлення своєї відповідальності перед суспільством).

УДК 349.2

ЗНАЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ СПІЛОК У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ГІДНОЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

*Новіков Д. О.,
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін і трудового права
імені О. І. Процевського
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди,
канд. юрид. наук
ORCID 0000-0003-2727-5357*

*Зубков А. С.,
студент 431 групи
юридичного факультету
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди*

«Зарплату платить не роботодавець – він тільки розпоряджається грошми. Зарплату платить клієнт» (Г. Форд). Цей вираз відбиває в собі суть товарно-грошових відносин у суспільстві: виробництво і споживання містять у собі два основні суб'єкти цих суспільних відносин. Це виробник товару (послуги), який, переважно, є класичним роботодавцем з позицій трудового права, і спо-

© Новіков Д. О.,

Зубков А. С., 2020

Проблеми розвитку соціально-трудових прав та профспілкового руху в Україні

живач, який, найчастіше, є працівником того ж виробника. Кожний з них прагне одержати від процесу виробництва та споживання відповідно максимальну вигоду. Виробник – максимальний прибуток, а споживач – максимальний ефект від володіння продуктом праці. І, як будь-який правовий механізм, оплата праці повинна бути побудована на системі стримувань і противаг між зацікавленими суб'єктами. Найкраща противага для стимулювання виробництва кращої якості товарів – це більше висока його оплата. У протилежному випадку у виробника виникає дефіцит грошових фондів, а суспільство, якщо це відбувається системно, деградує.

Відповідно, виробник і споживач повинні бути наділені достатньою кількістю прав і свобод для гармонійного розвитку суспільства, у якому ці суб'єкти задіяні. При цьому оплата праці за вироблений, необхідний продукт має бути гідна самого продукту. Разом із тим сторона виробника для втілення свого інтересу природно зацікавлена в мінімізації витрат на оплату праці. А працівник зацікавлений у збільшенні своєї заробітної плати. І це є основною дилемою. Вирішити її може належне правове поле, в якому в працівника є право вибору місця роботи із задовольняючим його рівнем заробітної плати. Це можливо, коли кон'юнктура економіки в країні дозволяє вести свою господарську діяльність великій кількості місцевих і міжнародних компаній, жодна з яких не зможе диктувати монополні умови праці. Із усього цього можна зробити висновок, що для успішної реалізації в країні необхідно належне функціонування правоохоронної, судової та законодавчої систем.

Водночас в умовах, коли виробники (роботодавці) не розуміють значення гідної оплати праці для задоволення платоспроможного попиту, споживачі (працівники) через це саботують виконання роботи, а держава не може здійснювати ефективний захист прав та інтересів обох сторін, у суспільстві відбувається соціально-економічний колапс, який в умовах пандемії та періоду відновлення буде посилюватись.

Для мінімізації ризиків економічної неспроможності, зловживання нестійким соціальним становищем громадян громадянське суспільство повинно мобілізуватись та організуватись для узгодження позицій та інтересів зацікавлених сторін та їх реалізації на практиці. На наше переконання, таким мобілізуючим та організаційним первинним інструментом мають стати професійні спілки, у сутність функціонування яких закладений регулятивний

Проблеми розвитку соціально-трудо­вих прав та профспілкового руху в Україні

та захисний механізм. При цьому професійні спілки мають відмовитись від патерналістської побудови своєї діяльності, яка залишилась ним у спадщину від радянських часів, коли профспілка виконувала роль партійного осередку на підприємстві. Профспілкам варто повернутись до адекватного сприйняття власного місця у виробничо-соці­альній системі, де вони інституційно об'єднують населення та координують процеси формування його позицій та інтересів.

Слід відзначити, що на сучасному етапі охоплення професійними спілками потребують не тільки працівники, а сукупний споживач, від економічних можливостей та соціальних уподобань якого залежить доля економіки. До цього сукупного споживача має входити як працююче населення, так і фрілансери, безробітні, прекаріат (нестійко зайняті, позикові працівники, тимчасово незайняті, неоформлені трудящі виробничого сектору та сфери послуг¹), кібертаріат (нова верства населення, появу якої ми прогнозуємо в умовах пандемії та переведення значної кількості працюючих на дистанційну роботу), а також вимушені переселенці, біженці, соціально незахищені верстви населення.

У цьому сенсі професійна спілка як об'єднання людей за професійної ознакою втрачає власне призначення та має поступово трансформуватись у загальногромадянське об'єднання споживачів, котре діятиме як самостійний суб'єкт суспільних відносин при взаємодії з виробниками (національними державними та приватними підприємствами, міжнародними та зарубіжними інвесторами) із приводу досягнення спільних домовленостей, зокрема з питань гідного рівня оплати праці для працюючих, створення робочих місць для перспектив отримання заробітку непрацюючими, виплат достатньої безумовної допомоги для соціально незахищених верств населення. Такі профспілки (об'єднання споживачів) мають отримати власну правову базу, яка визначатиме їх правовий статус, повноваження та сферу дії, а також гарантуватиме їх членам вільне представництво інтересів населення у відносинах з виробниками.

Таким чином, гідний рівень оплати праці, зокрема в умовах пандемії та періоду відновлення за відсутності ефективно функці-

---

¹ Новіков Д. О. *Pluralitas non est ponedata sine necessitate* або місце теорій прекаріату у науці трудового права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*, 2015. Вип. 34. Т. 2. С. 22-26.

Проблеми розвитку соціально-трудових прав та профспілкового руху в Україні

онуючого державного механізму, може бути забезпечений професійними спілками, які поступово мають перебудовуватись у загальнонаціональні об'єднання споживачів, котрі мають представляти інтереси та позиції населення держави у перемовинах із виробниками. Гідна оплата як результат таких перемовин повинна відображати консенсус між необхідним рівнем платоспроможного попиту населення та обґрунтованих розмірів прибутку виробників, оподатковувана частина яких має бути спрямована на задоволення соціальних інтересів соціально незахищених верств населення.

УДК 349.2

ДОДЕРЖАННЯ ТРУДОВИХ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ ПІД ЧАС ВСТАНОВЛЕННЯ ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ, ЯКІ СПРЯМОВАНІ НА ЗАПОБІГАННЯ ПОШИРЕННЮ КОРОНАВІРУСНОЇ ІНФЕКЦІЇ

Огієнко І. В.,

*доцент кафедри трудового,
аграрного екологічного права
та соціального захисту населення
Харківського університету,
канд. юрид. наук*

3 березня 2020 року в Україні здійснюється низка комплексних заходів з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби COVID-19. Метою цих заходів є збереження життя та здоров'я людей, зменшення одночасного навантаження на медичну систему держави, і тому необхідність проведення карантинних заходів ні в кого не викликає сумнівів.

Але при цьому необхідно зазначити, що прийняття тих чи інших рішень, які певним чином обмежують права і свободи громадян, повинні прийматися з урахуванням діючого законодавства, не допускаючи його порушення.

Відповідно до п. 4 Постанови Кабінету Міністрів України від 11.03.2020 № 211, в редакції від 22.04.2020 № 291, особи, які досягли 60-річного віку, потребують самоізоляції з 4 квітня 2020 року.

Виключення становлять: державні службовці і працівники державних органів та органів місцевого самоврядування; народні депутати України та депутати місцевих рад; судді; військовослужбовці та працівники Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів; особи, які здійснюють заходи, пов'язані з недопущенням